

Referat från berättarkvällen den 4 mars

Några nedslag i Hälsinglands historia, från år 200 e Kr till nutid.

Stefan Brink höll en timslång faktsäckad föreläsning, och detta är ett axplock.

Han inledde med att visa en bild av storhögen intill kyrkan i Hög och berätta om kungsgårdarna i Norrala, Hög och Jättendal. Dessa platser var centrala maktcentrum, även tingsplatserna låg här.

Stefan Brink tog tillsammans med en kollega pollenprover bland annat i Ålsjön utanför Söderhamn och hittade spår av säd som visade att man redan cirka 500 f Kr bedrev jordbruk i Hälsingland. Runt 600-talet e Kr slutar man plötsligt att odla, för att sedan ta upp odlingen igen under vikingatiden. Och då undrar man ju varför detta? Från vendeltiden (ca 500-800 e Kr) har man numera påvisat spår av järnframställning. Sveriges största koncentration av avancerade ugnar hittar man i Hälsingland och Jämtland, och det kan tyda på att man (på order uppifrån?) bytt från jord- till järnbruk.

Befolkningsökning

En annan av Stefan Brinks bilder visar runstenarna i Malsta och Järvsö. Malstastenen har norsk-svenska runor och är från förkristen tid. Inskriptionen räknar upp fem generationer ägare till gården, vilket var en regel för att hävda äganderätten. Järvsöstenen har danska runor och är från kristen tid.

I Björka utanför Hudiksvall har man hittat husgrunder, odlingsrösen, gravar mm från yngre järnåldern (cirka 200-400 e Kr). Befolkningskoncentrationen har varit (och är) relativt hög längs kusten och längs älvarna.

Forsaringen är troligen från 900-talet, och dess runor är av samma typ som på den betydligt yngre Rökstenen i Östergötland. Enligt den senaste

Kersti Englund t v avtackas av hembygdsföreningens ordförande Per-Widar Persson för sitt fina och idérika arbete med berättarkvällarna under tio år. Foto Anders Martinsson.

Stefan Brink.

Foto Anders Martinsson

forskningen är runorna en lagtext, och ringen kommer troligen från Hög.

Tillväxt, socknar och näringar

På 1200-talet bildades socknarna, och kyrkan stärkte sin makt. Socknarnas gränser följer den tidigare bebyggelsen och hör i kusttrakten ihop med kungsgårdarna i Jättendal, Tuna och Söderala. De olika folklanden var tidigare i hög grad självstyrande, men under medeltid, kring 1320 då Hälsingelagen tillkom, började centralmakten i Svealand markera sin närvaro.

På 1500-talets mitt fick fisket stor betydelse för försörjningen.

1640 kom geometriska jordeböcker med kartor och detaljerade beskrivningar av gårdar och ägor, och detta gjordes för att kunna beskatta ägandet.

Under perioden 1500 – 1830 lunkade det på i byarna. Man flyttade från hemgård till fäbod allt efter årstid. Skogarna utnyttjades maximalt, de var inga orörda områden utan användes för röjning, betesmark, järn- och skogsbruk med mera. Under 1800-talets andra hälft ökade befolkningen rejält, bland annat tack vare bättre sjukvård, man levde längre.

Fortsättning på nästa sida

Från utveckling till avveckling

Hälsinglands utveckling från 1839 tills idag kan beskriva som en stadig avveckling. Detta beror bland annat på ökad centralisering och att landskapet är missgynnat i och med att här inte finns någon högskola; det är endast Öland, Dalsland och Hälsingland som saknar högskola. Andra orsaker till att Hälsingland har hamnat i bakvatten är

- Utvecklingen från agrar produktion till industrialisering, utveckling till service- och kunskapssamhälle.
- Politiskt och kameralt centralt område är prioriterat, här har vi hamnat i periferin.
- Befolkningsnedgången medför sämre service, kunskapsstapp etc.

Och hur bryter vi denna utveckling?, var Stefan Brinks sista fråga för kvällen. Här fick vi hälsingar en del att fundera på. Och föreningen framförde sitt varma tack till Stefan Brink för ett mycket intressant och faktaspäckat föredrag.

Avtackning

Efter kaffepausen gjorde Kerstin Englund en kortfattad exposé över sina tio år som trägen arbetare för berättarkvällarna. Denna avslutande föreläsning var nummer 47 eller 48 av de "avverkade" och mycket uppskattade. Den första var "Hudiksvallsbilder" 2009. Idén till berättarkvällarna kom från tidigare ordförande Sören Fagerlund.

Kerstin avtackades av vår nuvarande ordförande Per-Widar Persson med blommor och presentkort. Även vår tidigare ledare Lars Blomberg sade några uppskattande ord om Kerstins arbetsinsats.

Årsmöte stundar

Nästa utmaning för hembygdsföreningen är att hitta en fungerande styrelse för att kunna fortsätta sin uppskattade verksamhet i Hudiksvalls stad. Vi återkommer inom de närmaste veckorna med information om detta.

Magdalena Forsberg